

Yarası Saklı Şiddet

Ceyhun Yaşar Halıcı¹

Özet:

Kökleri insanlık tarihine dayanan şiddet, kendini farklı biçimlerde gösterebilen ve yaşamımızın parçası haline gelmiş bir olgudur. Kapitalizm ile modern toplum yapısının etkileri olan yabancılaşma ve (Emile Durkheim'in ifadesiyle) "bencil bireycilik" kişilerarası iletişimi azaltmıştır. Bu iletişimsizlik ortaya iki farklı sonuç çıkarmaktadır. Bireyler karşılaştıkları sorunları barışçıl yollarla çözemeyip şiddete meylettiği gibi, gerçekleşen şiddet olayları sonrası farkında olmadan derin yaralar açılmakta, açılan yaralar kapanmamakta, toplum düzeninde bir tikanıklık ortaya çıkmaktadır.

İngeborg Bachmann'ın deyişiyle "Faşizm iki insan arası ilişkide başlar". Buradan yola çıkarsak şiddet doğanın kuralıdır demeliyiz. Ancak başka bir ifadeyle de "Yalnız taştan duvar olmaz". Bu da birbirine ihtiyaç duyan ve birbirini anlayabilen bir toplumun varlığına olan ihtiyacı kastetmektedir. Her ikisi de günümüze uyarlandığında içinde gerçeklik barındıran ifadelerdir.

Şiddetin ortaya çıkış sürecine kısaca değinilecek olup, çalışmamızda şiddetten sonraki dönemi ve bireyde şiddetten şiddet doğuran durumlar üzerinde önemle duracağız. Bunu yaparken de yalnızca şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan olarak sınırlandırmayıp, çağdaş devletin ve toplumun bu ilişkiye olan etkisini ayrıca irdeleyeceğiz.

Konu ile ilgili rapor, makale ve ilgili resmi sitelerdeki verilerden yeri geldikçe yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Şiddet, İntihar, Bireycilik, Madde ve Alkol Bağımlılığı, Çağdaş Toplum

1.) Genel Olarak Şiddet ve Bireye Etkileri

Şiddet olgusu karşımıza duygusal, fiziksel ve cinsel şekilde çıkabilir. Mağdur olarak baktığımızda kadına karşı, çocuğa karşı, işyerinde işçiye karşı vs. karşımıza çıkmaktadır. Failler açısından baktığımızda ise çocuğun çocuğa uyguladığı şiddet, patronun işçiye uyguladığı şiddet, aile fertlerinin birbirine uyguladığı şiddet olarak örneklendirilebilir. Peki, toplumun tüm katmanlarının karşılaştığı bu şiddet olgusunun temelleri nedir, toplumun üstlendiği roller nelerdir ve önlemeye yönelik nasıl adımlar atılmalıdır?

Şiddetin nedenlerine yönelik çok sayıda sosyolojik çıkarım yapılabilir. Bu çıkarımlar şiddetin türüne göre de değişeceğinden bir ayrıma gitmekte fayda vardır. Mesela, kocasından dayak yiyen bir kadın ile işyerinde mobbinge uğradığı

¹Ankara Barosu Stajyer Avukatı

bilinen kadının verdiği şiddet belirtileri farklı olacaktır. Bu iki şiddet türünün (fiziksel ve cinsel) ortaya çıkış sebepleri ve bireye olan etkileri farklı olacaktır.

Bizim çalışmamızda esas olacağımız şiddet türü ise diğer şiddet türleriyle aynı döngüde olup yukarıda bahsettiğimiz dışa dönük şiddetin sonucu olarak içe dönük yani kişinin kendine uyguladığı şiddettir. Bu konuda üzerinde duracağımız ise alkol, uyuşturucu kullanımı ve intihardır. Şiddet döngüsünde bir şiddet diğerinin sebebi, her gerçekleşen şiddet de bir öncekinin sonucu olduğundan genel hatlarıyla diğer şiddet türlerinden (çoktan aza en çok karşılaştığımız) fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve sözel şiddete de kısaca değinmekte fayda vardır.

Kabataslak tanımlayacak olursak fiziksel şiddet bir kaza olmaksızın, bireye uygulanan fiziksel travma ya da yaralanmalarla sonuçlanan herhangi bir davranış biçimidir. Böylesi bir şiddete maruz kalan bireyler kısa dönemde morluk, yara gibi fiziksel rahatsızlıklara sahip olsalar da sonrasında düşük benlik saygısı, saldırganlık, öfke ve intikam duyguları, yasal olmayan davranışlara meyledebilmektedirler.

Cinsel şiddet ise karşı tarafın üstünde kontrol ve güç oluşturmak amacı ile kişinin isteği dışında cinsel ilişkide bulunmak ya da zararlı cinsel davranışlara zorlamaktır. Cinsel şiddet sözel, sözel olmayan ve fiziksel cinsel saldırıyı, zorla pornografi izletmeyi ve tecavüzü kapsar. Ortaya çıkış biçimleri taciz, tecavüz ve cinsel istismar şeklindedir. Ceza hukukunda belli yaptırımlara bağlanmıştır. Cinsel şiddetin etkileri kendi içinde psikolojik etkiler, fiziksel etkiler ve günlük yaşama olan etkiler şeklinde ayrılabilir. Psikolojik etkiler dediğimizde, depresyon, kaygı, şok, inkar, öfke, yalnızlık hissi vb. gibi, fiziksel etkiler, baş ağrısı, yorgunluk, mide rahatsızlığı, cilt rahatsızlığı, cinsel bozukluklar, gündelik sıkıntılar ise, sosyal izolasyon, öfke patlamaları vb. şeklinde olabilmektedir. Cinsel şiddetin mağduru her iki cinsiyetten ve her yaştan olabilir.

Sözel şiddet ise kişiye bağırma, başkaları önünde küçük düşürme, gururunu incitme, kişiyi fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etme, kişinin duygu ve düşüncelerini açıkça ifade özgürlüğünü elinden alma, kendi gibi düşünüp davranmaya zorlama, kişinin hareket özgürlüğünü kısıtlama, kendi aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla iletişimini yasaklama, kişinin istediği gibi giyinme özgürlüğünü kısıtlama gibi fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını bozucu eylemlerin tümüdür.

1999 yılı istatistiklerine baktığımızda ceza mahkemelerinde açılan dava sayısı 173667'dir. Bunun % 62.1'i şiddet eylemleri ile ilgili olup bunlardan ilgilendiğimiz müessir fiil (% 22.9), adam öldürme (% 5.6), ırza geçme (% 3.3), hakaret ve sövme (% 2.6) olarak gerçekleşmiştir (DİE Adalet İstatistikleri, 1999).

2.) Çağdaş Toplumda Şiddet ve Yabancılaşma Etkisi

Çeşitli toplumların gelenekleri, değerleri, dinleri, yaşayış biçimleri bu toplumdaki şiddetin yoğunluğunun göstergesidir. Bireysel rekabetin yoğunluk kazandığı çağdaş toplumlarda, yabancılaşma yani bireylerarası ve birey-toplum ilişkisindeki kopukluk fazladır. Ve bu sebepten şiddete uğrayan bireylerin alkol, uyuşturucu ve hatta intihara meyiletme ihtimali fazla olmaktadır.

Geri kalmış ve sanayileşmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, sanayileşmiş toplumlarda madde kullanımları ve intihar oranları çok daha yüksektir. Temel ilkesi bireycilik ve bireysel özgürlük olan çağdaş toplumlarda herkes kendini diğerlerinden farklı görmekte ve aralarında kıyasıya bir mücadele başlamaktadır. Bachmann'ın değişiyle "Faşizm iki insan arası ilişkide başlamaktadır."(Bachmann, 2000:136) Bu eşitsizlik ortak bağların olmasıyla eşitlenebilir ve toplum hayatı çekilir kılınabilir. Ancak artan bireycilik anlayışı, toplumdaki ortak değerlerin çözülmesine neden olmaktadır. Sanayileşmenin etkisiyle hızlanan dikey ve yatay hareketlilik, bireylerde daha iyi statüye, yaşam olanaklarına sahip olma isteğini artırmaktadır. Bireyler arasında kıyasıya bir yarış başlamaktadır. İnsanlar bu yarışın verdiği gözü kararmışlıkla birbirlerini sevmekten ve sevgi görmekten yoksun kalıyorlar. Literatürde bencil bireycilik olarak adlandırılan bu durum, şiddete uğrayan bireylerde kalıcı hasara ve en önemlisi bir başka şiddetin doğumuna sebep olmaktadır.

İstatistiklere bakarsak gelişmiş toplumların kıtası olan Avrupa'da uyuşturucu konusundaki en son bulguların yer aldığı Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (EMCDDA) 2012 yılı raporuna göre 4 Avrupalı'dan 1'i esrar içiyor. Raporda son bir yıl içinde 23 milyon Avrupalının (yüzde 23) esrar, 4 milyon Avrupalının kokain, 2 milyon Avrupalının ektasy ve 2 milyon Avrupalının ise amfetamin kullandığı belirlendi.(4 Avrupalı'dan 1'i Uyuşturucu Müptelası, 2012) Yine Wikipedia'da yayımlanan WHO'nun 2012 yılında yayınladığı dünya intihar oranı sıralamasına bakıldığında ilk 30 ülke arasında Fransa, Avusturya, İsveç, İsviçre gibi ülkeler yer almaktadır ve ilk 30 ülkenin 20'si Avrupa ülkesidir.

3.) Kişinin Kendine Uyguladığı Şiddetin İncelenmesi

Kişinin kendine uyguladığı şiddet türleri çok farklı türlerde karşımıza çıkabilir. Bizim çalışma sınırlılıklarını göz önünde bulundurarak üzerinde duracağımız başlıkların alkol, uyuşturucu ve intihar olduğunu belirtmiştik. World Health Organization'un (WHO) 2003 tarihli bir araştırmasına baktığımızda katılımcılar arasından %1,5'e denk düşen kendine şiddet uygulayan sayısı 877, bunlardan erkeklerin sayısı 549, kadınların sayısı 328'dir.(Durucan, 2014:328) Bunlar arasından madde kullananlar ve intihara meyledenler ayrı değerlendirilecektir.

İlk olarak son yıllarda artan uyuşturucu madde kullanımlarına baktığımızda azımsanamayacak ölçüde olduğunu görüyoruz. Alkol kullanım miktarı 2014

yılında %6,5 artmış ve 1 milyar litreyi geçmiştir.(İçki tüketimi 6.5 arttı, 2015) Emniyet Genel Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre aynı yılda bir önceki yıla göre uyuşturucu madde kullanımı da %17 artmıştır. Uyuşturucu kullanımıyla ilgili araştırmalara baktığımızda Türkiye'de uyuşturucu kullanım yaşı 12'ye, uyuşturucudan ölüm yaşı ise 14'e düşmüştür. Oransal olarak ise, uyuşturucudan doğrudan ölümlerden 2013 yılında açıklanan rapora göre 416 kişi hayatını kaybetti ve bir önceki yıla göre yüzde 43, dolaylı ölümler yüzde 155 oranında arttı. Türkiye'de 15-64 yaş grubu nüfusta herhangi bir yasa dışı bağımlılık yapıcı maddenin en az bir kere deneme oranı yüzde 2,7 olarak hesaplandı. (EGM: Uyuşturucu kullanımı arttı.)

Birçok insan alkol, sigara ve uyuşturucuyu denemektedir. Bazı insanlar bu maddeleri birkaç kez deneyip bırakmaktadır. Bazıları ise, bu maddelere olan ihtiyaç ve arzularını dizginleyemez. Alkol ve uyuşturucu farklı nedenlerle kullanılabilir. Mesela aileleriyle bağ kuramayan veya ailelerinin kendilerine değer vermediğini düşünenler ve özsaygısı zayıf olanlar, depresyon gibi zihinsel veya duygusal problemi olanlar risk gruplarındadırlar. İşte bu gruptaki insanlar da depresyona girmeden evvel şiddete uğrayarak kendini değersizleştiren muamelelere maruz bırakılmıştır. Çözümü sağlamak adına ailesinden ve çevresinden destek alamamış bu kimseler uyuşturucu ve alkol kullanımı sonrası kendine yönelik şiddete meyletmektedir. Antisosyal kişilik bozukluğu olan kişilerde madde kullanımının yaygın olduğu çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Kendine zarar veren kişilerin %90'ında madde kullanımının olduğu, çoğunun birden fazla madde kullandığı (%66.7) ve madde kullanımının büyük oranda (%71.1) bağımlılık düzeyinde olduğu belirtilmiştir. Kendine zarar veren kişilerin, kendine zarar vermeyenlere göre daha küçük yaşlarda madde kullandığı belirlenmiştir.(Tarlacı vd, 1997:30) Yine bu kişiler kendilerine olduğu gibi başkalarına yönelik de sözel, fiziksel ve cinsel şiddet uygulayabilmektedir. Yani toplumun bireye uyguladığı şiddet, bumerang misali yine bireyden topluma şiddet şeklinde yansımaktadır.

İntihara meyletmek ise bireyin kendisine uyguladığı şiddet kapsamında en tehlikeli olanıdır. Psikolojik, sosyolojik vs. birçok temeli vardır ve çeşitli düşünürler uzun zamandır bu konu üzerinde durmaktadır. Toplumsal olarak bakıldığında bireyin bağlı olduğu din, politik zümre, aile vb. tarafından korunmamış olmasından kaynaklanır. Yani, toplumsal bağlar gevşek olduğu, birey kendini yalnız hissettiği zaman belirir. Bireyin bağlı olduğu grup bağları zayıfladıkça ve gruba bağımlılığı azaldıkça, birey, kendi özel ilgileriyle baş başa kalır; yalnızlık hisseder. Kişi için hayat anlamını yitirir; oysa o, topluma bağlı olarak yaşamak ihtiyacındadır. İkinci olarak, alkol ve uyuşturucuya meyletme durumunda da bahsettiğimiz gibi, insanların intihara meyletmesinde de şiddete uğramış olma durumları çokça etkilidir.

Türkiye intihara ilişkin WHO 2012 sıralamasında 107 ülke arasından 79. sıradadır. Türkiye'de ise, 2012 yılında her gün yaklaşık 9 kişi intihar ederek hayatını kaybetmiştir. (TÜİK raporu, 2012) Yani Türkiye intihar vakalarının orda

düzeşde yaşandığı bir ülkedir. Ancak bu demek değildir ki bir sorunumuz yok, gerçekteşen bir intihar bile toplum olarak kanayan yaramızdır. Bu sebepten bu konuya yönelik belli çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar da şiddetten önce ve şiddet sırasında önleyici, şiddetten sonra ise etkilerini azaltıcı, mağduru topluma kazandırmak amaçlı olmalıdır.

Bireyin bireye uyguladığı şiddet sonrası mağdur tarafta belli patolojik rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Pasif agresif kişilik bozukluğu, sinir bozukluğu gibi bir çok ruh hastalığına yakalanabilmektedir. Bu bulgular cinsiyete ve yaş durumuna göre değişebilmektedir. Böyle insanların suç işleme oranı diğer insanlara göre fazladır. Çünkü daha saldırgan, daha öfkeli ve daha anti-sosyal kişiliklere sahip olmaktadırlar. Mutluluk tatmini yaşamayan ve şiddet geçmişi olan birey, uyuşturuu alkol gibi kötü alışkanlıklara yönelebilmekte, sonra ise hem kendine hem de başkasına zarar verebilmektedir. Peki tüm bu suçta yönelişlerde toplumun hiç mi sorumluluğu yoktur? Elbette vardır. Ailesinden, okulda arkadaşlarından ya da iř çevresinden insanlar tarafından şiddete maruz bırakılan kişi er geç şiddet güdüşüne kapılıp suç işleyebilmektedir. Suçta sürüklenmişi bir çocuğa sahip çıkmayan aile, arkadaş çevresi ve devlet, ilerde bu çocuğun işleyeceği suçlarda mağdur konumunda olabilmektedir. Diğer bir deyişle, kendi ettiğini bulması durumu söz konusudur. Nitekim cezaevlerinde yatan bireylere bakıldığında yetiştirme yurtlarında büyüyen çocukların miktarı oldukça fazladır.

4.) Sonuç ve Başlıca Çözüm Önerilerimiz

Şiddetin ve şiddet sonrası ortaya çıkan kötü etkilerin giderilmesi noktasında devletle toplumun üstlenmesi gereken belli roller vardır. Toplumda intihar davranışını önleyebilmek için intihar riski fazla olan kişileri fark edip bunların intihara teşebbüs etme isteklerini anlayabilmek gerekir.

Şiddet görmüş ve kendini madde bağımlılığına vermiş ya da intihar etmeyi düşünen kişiye daha çok tıbbi yardım yapmak, uyumlu bir kişi haline getirmek, kendisi ve sosyal çevresi ile barışık olması için çalışmak, bu hayatta değerli bir yerinin olduğunu ve özel olduğunu anlamasını sağlamak gereklidir. Bu şiddet davranışının oluşumunda, bireyi hayata bağlayan veya uzaklaştıran etmenlerin en önemlisinin kişisel ve sosyal etmenler olduğu göz önüne alarak insanların bu tür sorunları üzerinde önemle durulmalıdır.

Devletin rolüne baktığımızda ise esas sorunun çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak gayesi altında çözülmesi gerektiğini görürüz. Sivil toplumun karşılığı olarak ele alınan uygarlık aynı zamanda “hukuk toplumu”, “demokratik toplum” gibi karşılıklara da denk düşer.(Güleç H vd., 2012:115;) Bu bakımdan uygarlık, normal olarak, şiddetten arınma, ondan kurtulma amaçı güder diyebiliriz. Uygarlık

kavramının “hukuk toplumu”, “uygar toplum”, “demokratik toplum” gibi karşılıklarına devletlerin yasalarında rastlamak mümkündür.

Şiddetin hukuk zemininde ihlal ettiği bir değer de ceza yasalarımızın koruma amacı olan kamu düzenidir. Kamu düzeni Yargıtay’ın tanımına göre, “...Anayasada yer alan temel hakları ciddi şekilde sarsan ve aykırılık oluşturan olaylar kamu düzenini ihlal eden olgulardır.” şeklindedir.(Atakan, 2007:59) Kamu düzeninin korunması ve şiddetin önlenmesi amacına hizmet eden genel ve özel birçok kanun ve yönetmelik hazırlanmıştır. Bunlardan bazıları “Türk Ceza Kanunu” “Türk Medeni Kanunu”, “Çocuk Koruma Kanunu”, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, “Sporda Şiddetin ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” ve uygulama yönetmelikleri olarak sayılabilir. Kamu hukuku ve özel hukuk ayrımına baktığımızda her ikisinde de şiddetin önlenmesi ve şiddete uğrayan kişilerin beden ve ruh sağlığının korunması amacına hizmet eden düzenlemeler yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Avrupa'nın kafası güzel!(24.11.2012), Habertürk.

Atakan, A. (2007), Kamu Düzeni Kavramı, MÜHFD, C.19 S.1-2 s.59-136

Bachmann, İ. (2004), Malina, Çev.Ahmet Cemal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Durucan, H. (2014), Ufuk Ötesi (Cilt 1), İstanbul.

Emniyet Genel Müdürlüğü: Uyuşturucu Kullanım Miktarı Arttı, (2014), NTV Haber.

Güleç H., Topaloğlu M., Ünsal D., Altıntaş M.,(2012) Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet, S.4 s.112-137

Tarlacı N, Yeşilbursa D, Türkcan S, Saatçioğlu Ö, Yaman M: B kümesi kişilik bozukluklarında kendini yaralamanın özellikleri, Türk Psikiyatri Dergisi 1997; 8:29-35.

Türkiye'de her gün yaklaşık 9 kişi intihar ederek hayatını kaybetmektedir, (2012), TÜİK Basın Odası, S.2014/3